

Asia: VN/1972/2020

Lausuntopyyntö luonnoksesta valtioneuvoston koulutuspoliittiseksi selonteoksi

Lausunnonantajan lausunto

Yleiset selontekoa koskevat kommentit

- ☐ Selonteossa yksittäiset luvut ja kappaleet näyttäytyvät jossain määrin erillisinä. Otsikointi koulutusmuodoittain ei muodosta yhtenäistä eikä asiakaslähtöistä kokonaisuutta.
- ☐ Koulutusmuotokohtaiset rahoitusmallit tulisi yhdenmukaistaa. Eri koulutusmuotojen rahoitusmallien erot eivät tue opiskelijoiden yksilöllisiä opiskelupolkuja ja joustavia siirtymiä koulutusten välillä. Kuten selonteossa todetaan, rahoituksen ennakoitavuus ja pitkäjänteisyys ovat edellytyksiä koulutukselle ja tutkimukselle asetettavien tavoitteiden saavuttamiseksi.
- ☐ Rahoituksen tulee olla ennakoitavaa ja mahdollistettava paikalliset ratkaisut asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi. Harkinnanvaraisten, kohdennettujen avustusten rahoitus on lyhytaikaista, epävarmaa ja sirpaleista. Niiden hallinnointi vie aikaa olennaiselta. Valtionavustuksia tulee olla kohtuullinen määrä ja ne tulee koota suuremmiksi kokonaisuuksiksi.

Kommentit lukuun 2. Visio/tavoitetila – koulutus ja tutkimus kohti 2040-lukua

- ☐ Ammatillisen koulutuksen lähtökohtana on osaamisperusteisuus, työelämälähtöisyys ja yksilölliset opintopolut. Järjestämismuoto on maailmanlaajuisesti korkealle arvostettu, mutta selonteossa sen mahdollisuuksia ei ole tuotu esille. Erilainen vapaaehtois- ja muu kansalaistoiminta tulisi nostaa osaksi tulevaisuuden merkityksellistä toimintaa ja tekemistä.
- ☐ Koko nuorten ikäluokan osalta toisen asteen tutkinnon suorittaminen ei ole realistinen. Tavoitteena olisi parempi puhua koulutuksesta, ei tutkinnosta. Tavoitteisiin tulisi myös tutkinnon ja jatko-opintojen rinnalle nostaa hyvinvointi ja hyvä elämä sekä yhteiskunnan täysipainoisena kansalaisena toimiminen.
- ☐ Digitalisaatio ei tule vain osaksi koulutusjärjestelmää, vaan se tulee muokkaamaan koko yhteiskuntaa ja kaikkea ajattelua. Tarvitsemme eettistä keskustelua turvallisesta, hyvinvointia lisäävästä ja kestävästä teknologian hyödyntämisestä digitalisaatiota merkityksellisiin kohtaamisiin,

yhteisöllisyyteen ja yhteistyöhön (kokemukset koronasta, ajasta ja paikasta riippumattomasta opiskelusta). Tätä voisi tukea kansallinen strategia teknologian ja digitalisaation soveltamiseen oppimisessa, opetuksessa sekä ohjauksessa (digipedagogiikka).

☒ Työvoimapula uhkaa aivan erityisesti toisen asteen perusammateissa ja opiskelijoiden enemmistö on jo aikuisia. Ammatillisen koulutuksen vetovoiman huolestuttava laskeminen tulisi huomioida selonteossa uhkana. Koulutuksen ja työelämän yhteistyön tiivistäminen kaikilla koulutusasteilla ja -muodoilla on välttämätöntä.

Kommentit lukuun 3.1 Varhaiskasvatus sekä esi- ja perusopetus

☒ On varmistettava, että kaikilla on valmiudet suoriutua toisen asteen opinnoista.

☒ On ristiriitaista, että perusopetuksesta siirrytään toiselle asteelle ilman jatko-opiskeluvalmiuksia, mutta jokaisella tulisi ammatillisen koulutuksen jälkeen olla valmiudet korkea-asteelle. Ammatillinen koulutus ei pysty ihmeisiin, tärkein työ tapahtuu peruskoulussa.

☒ On varmistettava tasa-arvoinen ja opiskelijälähtöinen ohjaus toisen asteen eri koulutusvaihtoehtoihin. Ammatillisen ja lukiokoulutuksen sijasta keskustelua tulisi ohjata erilaiset koulutusalat, joille polku voi kulkea sekä ammatillisen, että lukion kautta. Oppiaineisiin tulisi integroida jo perusopetuksessa enemmän työelämään sijoittuvia esimerkkejä.

Kommentit lukuun 3.2 Toinen aste

☒ Toiselle asteelle tultaessa tulee perustaidot ja –osaaminen tulee olla riittävät, jotta opiskelu on mahdollista. Oppivelvollisuuden laajentuessa ja kuntakokeilujen myötä hyvinvointikysymykset on myös huomioitava paljon laajemmin kuin opiskelijahuollon palveluina, jotta saavutetaan tavoitteeksi asetettua vaikuttavuutta. Vaativaa erityistä tukea tarvitseville tulee varata riittävästi opiskelupaikkoja ja varmistaa ohjaus niin, että resurssit ja tarve kohtaavat. Oppimisen tuki pitää varmistaa kaikille tarvitseville ja rahoituksen monimutkaisuutta siltä osin tulisi selkeyttää.

☒ Ammatillisten tutkintojen rakenteen ja valinnaisuuksien uudistaminen on kannatettavaa työelämälähtöisyyden, tulevaisuuden osaamistarpeiden sekä joustavien ja räätälöitävien osaamiskokonaisuuksien mahdollistamiseksi. (luonnoksessa “Erikoisammattitutkintoja uudistetaan siten, että niistä luodaan joustavia ja räätälöitäviä osaamiskokonaisuuksia, joihin voidaan yhdistää myös muiden ammatillisten tutkintojen, lukiokoulutuksen ja korkeakoulutuksen sisältöjä.”)

☒ Luonnos ei tunnista toisen asteen eri koulutusmuotojen erityispiirteitä, vahvuuksia eikä mahdollisuuksia. Toisen asteen rakenne nähdään nyt vahvasti nuorten ja yleissivistävän koulutuksen näkökulmasta. Ammatillisen koulutuksen opiskelija- ja työelämälähtöisiä periaatteita ja jatkuvan oppimisen näkökulmaa ei ole riittävästi huomioitu. Myös yksilöllisten osaamisen hankkimismahdollisuuksien ja vaihtoehtoisten oppimisympäristöjen näkökulma puuttuu.

☒ Toisen asteen kokonaisuudessa tulisi huomioida uudistuvat nivelvaiheen koulutukset sekä aikuislukiot ja niiden mahdollisuudet laajemminkin.

☒ Ammatilliseen perustutkintoon esitetään lisää yleissivistäviä opintoja, vaikka niiden osuus tutkinnosta on jo merkittävän suuri. Valinnainen tutkinnon rakenne mahdollistaa niiden muuttamisen lukio-opinnoiksi ja osin myös korkeakouluopinnoiksi. Moni suorittaa ammatillisen

tutkinnon ja ylioppilastutkinnon kolmessa vuodessa. Valinnat ja painotukset tulee tehdä yksilöllisesti, ei koko koulutusta tai ikäluokkaa koskevasti.

- ☐ Ammatillisen koulutuksen yhteisten tutkinnon osien sirpaleisuutta ja mahdollisuutta integroida työelämään mm. oppisopimuksen yhteyteen tulisi kehittää.
- ☐ Lukiolaisille tulisi mahdollistaa tutkinnon osan valitseminen ammatillisesta tutkinnosta ja tarjota mahdollisuutta kaksoistutkintoon.
- ☐ Kahden tutkinnon suorittaneilla tulisi riittää neljä kirjoitettavaa ainetta ylioppilastutkinnossa.
- ☐ Jatko-opintoja tukevia opintoja on hyvä kehittää ja tarjota lisää valmistumisen jälkeen täydennyskoulutuksena. Moni ammatillisen koulutuksen suorittanut hakee jatko-opintoihin vasta muutaman työvuoden jälkeen ja moni lukion suorittanut haluaa korottaa ylioppilasarvosanojaan. Kaikilla motivaatiota ei ole vielä 16 vuotiaana.
- ☐ Lukiokoulutuksen opiskelijat ovat pääosin nuoria ja oppivelvollisuuden laajentamisen jälkeen suurelta osin oppivelvollisuuden piirissä. Sen sijaan ammatillisen koulutuksen opiskelijoiden enemmistö on aikuisia. Tämä pitää huomioida toimenpiteissä paremmin.
- ☐ Maahanmuuttajataustaiset toisen asteen koulutuksen opiskelijat nähdään luonnoksessa toisella asteella kapeasti ammatillisen koulutuksen riittämättömien perustaitojen opiskelijoina. Näkökulmaa tulee tältä osin korjata ja laajentaa.
- ☐ Järjestämislupamenettelyä tulee tarkistaa selonteon tavoitteiden mukaisesti. Koulutuksen järjestäjien tutkintokieliä tulee moninaistaa ja valmistavan koulutuksen lupia tulisi myös mahdollistaa laajemmin.
- ☐ Rakenteellinen uudistaminen oli kirjattu ympäripyöreästi. Mitä sillä tarkoitetaan? Järjestäjäverkko tulee olla monipuolinen ja alueen tarpeet huomioiva, jotta toisen asteen koulutus voidaan kattavasti järjestää.

Kommentit lukuun 3.3 Korkeakoulut

- ☐ Korkeakouluopintojen suorittamisen mallia (mm. AMK-väylät) toisella asteella tulisi valtakunnallisesti yhtenäistää. Ilman yhtenäistä mallia ohjaus on heikkoa ja opiskelijoiden määrät eivät lähde kasvuun.
- ☐ Korkeakoulututkinnon suorittamisen määrälliseksi tasoksi 50 % on kunnianhimoinen tavoite ja siihen kannattaa pyrkiä, mutta sen toteutuminen edellyttää ammatillisen koulutuksen korkeakouluväyliä vahvistamista ja ammatillisen/työelämä osaamisen arvostamista osana korkeakouluopiskelua. Lukion ja ammatillisen väylän opiskelijoilla on erilaiset lähtökohdat jatko-opintoihin.
- ☐ Ammatti- ja erikoisammattitutkinnot tulisi tunnistaa myös korkeakoulutettujen jatkuvan oppisen mahdollistajina. Esimerkiksi lähiesimiehen, tuotekehittäjän ja johtamisen erikoisammattitutkinnot ovat suosittuja korkeakoulutettujen täydennyskoulutuksia.

Kommentit lukuun 3.4 Tiede ja tutkittu tieto

-

Kommentit lukuun 3.5 Vapaa sivistystyö

-

Kommentit lukuun 3.6 Jatkuva oppiminen – työuran aikainen oppiminen

☒ Jatkuvan oppimisen osalta on erinomaisesti todettu, etteivät osaamistarpeet aina asetu koulutusjärjestelmän koulutustasolle, vaan niihin voidaan parhaiten vastata yhdistelemällä eri koulutusasteiden sisältöjä. Tätä tavoitetta voisi tulevaisuudessa tehostaa ja tukea valtakunnallinen keskitetty oppimateriaali, joka rakentuisi osaamisperusteisiin oppisisältöihin ja integroituisi valtakunnalliseen eHOKSiin.

Kommentit lukuun 3.7 Opetus-, ohjaus- ja muu henkilöstö

-

Kommentit lukuun 3.8 Taide- ja kulttuurikasvatus ja -opetus ja taiteen perusopetus

-

Kommentit lukuun 3.9 Opintotuki

Koulutuksen järjestäjän tehtävään ei kuulu opintososiaalisten etujen haku-, päätös- ja maksuprosessit.

Kommentit lukuun 3.10 Ruotsinkielisen koulutuksen tilanne, tavoitteet ja toimenpiteet

Ruotsinkielisen koulutuksen kehittäminen ei saa liiaksi eriytyä suomenkielisen koulutuksen kanssa.

Kommentit lukuun 3.11 Maahanmuuttajataustaisten oppiminen ja oppimispolut

☒ Korkea-asteen osalta puhutaan ulkomaalaisten opiskelijoiden houkuttelemisesta, mutta toisella asteella puhutaan maahanmuuttajista. Kaikissa tapauksissa tulee pyrkiä saamaan ulkomaalaista väestöä Suomeen ja myös opiskelemaan.

☒ Oppimisen ja opiskelun tukea ei tulisi rakentaa liian kohderyhmäkohtaisesti. Yhdenvertaisuuden näkökulmasta olisi tärkeää varmistaa tuki yksilötasolla kaikille, jotka tukea tarvitsevat.

Kommentit lukuun 4. Koulutus- ja tutkimusjärjestelmän tilannekuva ja keskeiset muutostekijät. Pyydämme tarvittaessa kirjaamaan vain tiiviin yleisen lausunnon luvusta ja yksityiskohtaisesti vain tärkeimmät kommentoitavat tai mahdollisesti puuttuvat asiat

-

Aaltola Maija
Suomen Ammattikoulutuksen Johtajat SAJO ry